

OBILJEŽJA SOCIJALNO EKONOMSKOG RAZVOJA HRVATSKE I NJIHOV UTJECAJ NA KRIMINALITET ODRASLIH OSOBA¹

Ljiljana Mikšaj-Todorović

Originalni znanstveni članak

Odsjek za socijalnu pedagogiju
Fakultet za defektologiju, Zagreb

UDK: 343.9
Zaprimljeno: 20. 11. 1993.

Sažetak

Na uzorku od 100 općina u Hrvatskoj analizirane su pod modelom kanoničke korelacijske analize i modelom kanoničke analize kovarijanci, relacije između faktora socijalno ekonomskog razvoja i podataka o kriminalitetu punoljetnih osoba u 1986. godini. Faktori socijalno ekonomskog razvoja dobijeni su prethodno, temeljem komponentne analize onih indikatora koji se registriraju i prate u programu statističkih istraživanja i identificirani su kao (1) razvoj trgovine i ugostiteljstva, (2) gustoća naseljenosti, (3) razvoj poljodjelstva, (4) razvoj robnog željezničkog prometa, (5) razvoj osnovnog školstva, (6) razvoj stambene izgradnje, (7) razvoj zdravstva, (8) stupanj urbanizacije, (9) razvoj industrije, (10) vrijednost osnovnih sredstava, (11) razvoj voćarstva i vinogradarstva i (12) razvoj putničkog željezničkog prometa. Podaci o obilježjima kriminaliteta dobijeni su kondenzacijom statističkih podataka o osuđenim punoljetnim osobama te su formulirali slijedeće varijable: (1) krvni delikti, (2) imovinski delikti, (3) privredni delikti, (4) seksualni delikti, (5) saobraćajni delikti, (5) ostali delikti, (7) recidivizam, (8) materijalna šteta, (9) broj bezuvjetnih kazni, (10) broj uvjetnih kazni i (11) broj izrečenih mjera sigurnosti. Pod kanoničkim modelom dobijene su dvije značajne i visoke kanoničke korelacije (.83 i .72). Prva se mogla pripisati utjecaju razvoja poljoprivrede, trgovine i ugostiteljstva, vrijednosti osnovnih sredstava, razvoja zdravstva i stambene izgradnje te gustoće naseljenosti, na imovinske, seksualne i saobraćajne delikte, recidivizam i broj izrečenih kazni. Druga je bila posljedica utjecaja razvoja trgovine i ugostiteljstva, osnovnog školstva, stupnja urbanizacije i vrijednosti osnovnih sredstava na krvne delikte, recidivizam kod takvih delikata, te na dio saobraćajnih delikata i broj bezuvjetnih kazni. Pod modelom kanoničke analize kovarijanci, također su dobijene dvije značajne kvazikanoničke korelacije (.59 i .68). Prva je bila posljedica opće pojave prema kojoj je stupanj kriminaliteta to veći što je stupanj urbanizacije manji, a druga, jasno izražene pojave prema kojoj je s većim stupnjem socijalno ekonomskog razvoja, veći i broj imovinskih i seksualnih delikata, ali manji broj krvnih delikata.

KLJUČNE RIJEČI: razvoj, kriminalitet

1. UVOD

Povezanost socijalnog i ekonomskog razvoja, odnosno procesa socijalne i ekonomske transformacije općenito s kriminalitetom neke zemlje ili regije, posljednjih se petnaestak godina u kriminologiji intenzivno istražuje. Kao što su pokazali rezultati nekih novijih studija i istraživanja (Queloz, 1990; Zvekić, 1990; Leone, Radovanović i sur., 1991), postoji ne samo statistički značajna, već i numerički vrlo visoka veza između socijalno - ekonomskog razvoja i kriminaliteta općenito, te u pravilu značajna i često visoka veza između pojedinih komponenata tog razvoja i pojedinih modaliteta kriminalnog ponašanja. Iako su istraživači u pojedinim ze-

mljama ili regijama ili pojedinim fazama razvoja, dolazili do ponešto različitih rezultata, općenito vrijedi pravilo da je intenzitet tih veza gotovo konstantan u funkciji vremena i da, bez obzira na zemlju ili razdoblje istraživanja, socijalno-ekonomski razvoj visoko pozitivno korelira s brojem počinjenih krivičnih djela protiv imovine te umjereno ali značajno negativno korelira s brojem počinjenih krvnih delikata.

Pokušaji tumačenja ovih rezultata u okviru neke od važećih teorija o etiologiji kriminalnog ponašanja (a najčešće su razmatrane teorija anomije, teorija socijalne dezintegracije, teorija konflikta kultura i teorija frustracije) uglavnom nisu donijeli zadovoljavajuće rezultate. Istovremeno dobijeni rezultati neposredno ne pro-

¹ Ovaj rad dio je projektnog zadatka istraživanja "Utjecaj socijalnih činitelja na razvoj kriminaliteta Republike Hrvatske" (glavni istraživač dr. Mladen Singer), koje financira Ministarstvo znanosti, tehnologije i informatike, a realizira ga Fakultet za defektologiju - Odsjek za socijalnu pedagogiju - Sveučilišta u Zagrebu i Fakultet kriminalističkih znanosti Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske.